

Қоныс және қылым майдан.
Қоныс Шыңтайым Сәтбаев - қазақ халқының бағы. Ол (қоныс) еліне деген сүйіспеншілігі мен білімі, кеме деген қызығушылықтары арқасында Шыңтайым қаласындағы мыс-көмір металлургиялық кәсіпорнымен ашты. Сонымен қатар тұрғындары сұратқан соғым та оның бұл ісіне шектеу қоя алмаған. Бірақ майдан оның жұмыс жасау үшін де, қызыр бағамы (бүкілдік) үшін. Бүкілдік қызығы оның қылым майданында жетістікке жеткен дара да, саналы өмірі.

Қазақстан Қонысшының елі үшін істегені жасырдан, жасырға жеткізілетін ұя іс. Қонысшының қызығушылығы мен білімі тәлім тәлімі біз Мәдениет Сәтбаевтың "Қоныс Сәтбаев" атты романы - жасырға өңір аламыз. Яғни, бұл шығармада оның тәлімі өмірбаяны, жетістікке жетуі, қызыр тәлімі бағырталған.

Менің ойымша, Қонысшы - қазақтың ері, қазақтың Қонысшы қылым оның үшін жауапкершілігі, қайтпайтын мінезі және әдетте оның білімі деген қызығушылығы. Мысалы, романы - жасырға оның Яковлевпен бірнеше рет келісімі (алды) оң алыса да, Яковлевтің "Талапкерлерден ойласаң мұнда көп тәлімді, қазақтар қорған қызыр қатысты ұшырда қатырды дегенді ме?" - деген сөзінен кейін де, одан өңір бұрылмайға рұқсат сұрап, қазақ салдарынан арқасы дегеніне жеткеннен ~~оның~~ мінездігі осындай тұстарын оңдара аламыз.

Мен ойымда қорытқыдай келе, Қазақстан Қонысшының қылым майдан жолында оның жетістікке жетіп, елі үшін үлкен иіс істегенін айтып келеді. Қазақстан "өңір ер -

Қатысушының шешімдерін толтыруға арналған өріс / Поле для заполнения решений участника Парақ / Страница № 2

ер балмас, ерісіз ел - ел балмас,, - деген мақал бар. Яғни, мәңгі
бұл мақалмен айтылған келгені осы күні айтылғандықтан Экономикаға
үлкен септілік тигізсе отырған кет ұрған Қанши аталыққа
бар өсіріңіз, еңбегіңіз елімізден мұрағат деп білемін. Қанши
Бәтбаев қарағанды елімізден мұрағат мұқі өсіресіз мақалға, ал оның
еңбегі біздің бұрын (күніміз) біз күн көрсетісіз деген аман дегені.

ларошығу да тәй, мәдениет, ұлттылығы үшін жасанған берді. "Сеніміз жойылмай, қарағым ешкімге тәуелді болмаса екен", - деп, ұлдың ұзақтатығын бір шоңдығын жазуға ұлттылығы.

"Тілің жайында, ең жайында, деген аталық құрау. Сол себепті, еліміздегі сақтап қалатын - тілі.

"Ағашының баласы баланың, адамның баласы бал", - деп Адай айтығандай, ағашының жана еміс, бәрше жаптығын баланың бол, адам көзінсіз ете біл, деген.

Қорықпандымай келе, Адай ағашының жоғарылап келе, яғни ба-
ра сөздері мен өлеңдері арқылы ұлттылығын өзіндік мәнісі мен
адамның мәңгіліктегі қасиеттерінің мәңгіліктегі қасиеттерімен білген.
Адамгершілік, өмір, ұлт, мәдениет, шоңдығы - бәршегі ұлдың жоғарылап келе, өмірдің бір өмірі болмашыны көреуі келе, сол өмірдегі бір өмірді жасаған жастардың біріншісіне бара, - деп Әлі-Фарابی байланыс жасап кеткен. Ақпан байланыста, өмірдің ең біріншісі мен өмірді тек жастарға өзіміз білмейтін дегенді жасауы ағашының өмір көреуі деген өйдәлі.

Ақпандай айтығың,

Мәңгіліктей қайраттың

Мен жастарға сенемін, деп Мағжан ағаш айтығандай, Адай деген жоғарылап келе арқылы баланың ұлттығы үшін артықшылығын сенімдімін.

Адай поэзиясы - жастардың өмірді білмейтін, баланың баланы мәңгілікте.

Қазақстан өз тәуеліздігін алғаннан кейін қазақ тілінде сөйлеуші саны күннен күнге көбейіп келеді. Сонымен қатар қазақ тілінде қазақтардан бөлек өзге ұлт өкілдері еркін сөйлеуде. Бұл біздің Қазақстаномыз үшін үлкен тәттілік.

Қазақстан Ресей отарынан шайқалданнан кейін әр елде таңсық дағды бастады. Тәуелдіз ел атанып өз ұлттық тілі қазақ тіліне ие болды. Еліміз Ресейге тәуелді болғандықтан, тәуеліздік алғаннан кейін де елімізде Ресей азаматтары ғана емес өзге ұлт өкілдері де қалды. Ол кезде қазақ тілінде көбісі сөйлемеді, бірақ, Қазақстан дағды басталған сойын қазақ қазақ тілінде сөйлеушілер саны көбейіп келеді.

Қазіргі таңда қазақ тілінде сөйлеушілер саны әлдеқайда өсті, көптеген байқаулар, көптеген қазақша бағдарламалар пайда болды. Мәне тастар арасында да қазақ тілінде сөйлеуді өзіндік трендке айналдырған. Бұл өте мақсат нәтиже тастар өз елінің дамуына үлкен үлес қосуда. Сонымен қатар қазақ тілін өзге елге танытатын түрлен азаматтарымыз бар, соның бірі бәріміз көріп, біліп түрлен Димаш Құдайберген. Өзінің бойындағы қабілеттерімен тек қана тілді емес, ұлттық аспап, елімізді өзге ұлт өкілдеріне танытатын түр.

Болашақта Қазақстаннан, қазақ тілінен көптеген үміт күтіп отырмыз. Менің ойымша қазақ тілін ағылшын тілі сияқты бүкіл әлемдік тіл ретінде қолданады деген сенімдемін. Себебі бүгінде қазақ

турамын өзге ұлт өкілдері еркін қазақ тілінде сөйлеуде. Тек қазақстанда тұратын өзге ұлт өкілдері емес, басқа елдің де азаматтары өз елінде қазақша сөйлеуде. Оның дәлелі ретінде жеуметтік желілердегі видеотазбаларда аласыз болады. Сонымен қатар жеуметтік желі арқылы өзіміздің еліміздегі жетілі таптар КРОР немесе басқа ән топтарымен құрып болса елі қазақ тілін дамытатын қана қоймай өсіп келе жатқан тас дубина қазақ тілін насихаттауда

Қорытындылай келе қазақ тілінен күткен үмітіміз зор. Ал қазақ тілінің дамуына үстінде және болашақта қазақ тілінен күткен үмітіміз зор. Ал қазақ тілінің дамуына үкен үлсе қосатын таптар. Сондықтан қазақ тілі дамуы үшін таптарға кішкене қолдау білдіру керек деп ойлаймын. Сонда ғана еліміз үкен нәтижеге жетеді деп ойлаймын

Толығымен арналған жұмыс.

Қазақ халқының тарихында ерлік рухы көтерініп, дамуына өміршеуір үлес қосқан тұлғалар аз емес. Солардың бірі - Қанойы Әтбаев. Қанойы Әтбаев халықтың тарихына өзінің өміршеуір, өмірлік еңбектері мен атын қалдырған зерттеушілердің бірі.

Қанойы Әтбаевтың толығымен арналған жұмысын жалай түсінесіз?

Қанойы ақсақалымен білесіз деген жұмыстарымен өзінің маңызын аңғарды. Мектепте оқығанда білімі атын, бірнеше тілдерді меңгерген, сауықтың алуан бірлескен Қанойымен біліміне жеті де ақ оқыған, әрқашан сайын, әр түрлі атын, маңызындағы шартнамаларын оқып отыратын. Екіншіден Қанойының алуан маңызымен де аз емес. Өзінің маңызына қарайтынша маңы маңызымен алуан жұмыстар болған. Әр еңбегі зерттеушілерден маңызын аңғарып, біліміне жеті де ақ оқыған. Кей уақытта газет шартнамаларында да маңызы маңызы. Үшіншіден.

Қанойы дамыған алуан алуан қосылған. Кей уақытта оқу мен, таңы мен мергенді қосылу маңызымен маңызы біліміне жеті де ақ оқыған. Бірақ осындағы Қанойының маңызы мен сенбей маңызы адамның еңбегіне жеті де ақ оқыған. Төртіншіден қосық берген мерген, таңымен біліміне жеті де ақ оқыған. Бірақ, осылай әр мерген саяхаттар, зерттеу мен мерген, өзінің таңымен кездесе алуан. Өзінше таңы мен арасында, ұзақ арақашықтық болған. Қанойының толығымен маңызындағы кезі, Қанойының көрнеуіне

қосықтасқан. Өзінің Қарағанды қаласындағы еңбектері
қазіргі таңда, Еуропа елдерінің кішіханалықтарында ерек-
ше орын алған. Қимкенбай білісін өзінше ұсытқан Қарағанды
өз арнайы орында мотарып оры қарама, түсік,
зерттеуші атанған.

Қарағандыдағы келі мен сөзінің осылай аяқталған
кейде. Жошыға арнаған Ғылымға ең кеткен, қазіргі
таңда Ғылымға арнаған бағытта икеміз аяқталып
айтады. Өзінің қарағанды білісін мен зерттеуші
арнаған. Қарағанды меріс үлкен еңбегі сүген.

Әсе

"Абай поэзиясындағы жантығандық
бұрдашықтар көрінісі және абын ілімі"

Абай Жұманбайұлы бұрдашықтар көрінісі абын, жасушылық, қашқылықтар, ағартушылық қабілеті мен біліміне деген махаббаты шексіз үлгі тұтар тұлғалардың шаһитырағы. Абай жазған шаһитырағы ешқашан сәнделген, тек жан-жақты нұрға бөленген. Абай аташықтың шығармалары мен драмалар сөздері жас ұрпақтың байына рух пен сенім ұялатады. Осындай ер тұлғалардың білімітін бұрдашықтар жазып шығар. Оның адамның қасиетті дәріптеуі өзге жазушылардан асып түсері сөзсіз. Абай аташықтың өмірінің соңына дейін білімі жан тәні мен сүйіп өтті. Ол өмірінің титті де байынасын бір бөлігін бұрдашықтарға, арзан сөзге бұрдашықтарға. Тек бұна әдебиет ілімі мен өзіндік адамзаттық бұрдашықтарда жоғалтпауға арнады. Тастандыра айтып өткендей Абайдың адамның қасиеттері мен тәрбиені беруіне "Тамаша таптай - мақтанба" - өлеңінің үзінділері үлкен мәнмен болса ашады:

"Тамаша таптай - мақтанба,"

Арман таптай - бағтанба

Жұмаршанық - шаһитанба,

Айынық болса күше.

Әсе нәрсеге асық, баи

Әсе нәрседен башық, баи", - деген өлең. Жазушының айтқан бәс асық ісі ташақ, еңбек, терең ой, бұнасықат, рақым. Бұл асық іс - әрекеттер адамның дүниесі жайы түсіріп, санашыты башық - тастырады. Ол санашық ұрпақ - жарық болышық кегілі! Ендеше, бәс дүниенің таптайшық: өтірік, өлең, мақ -

-таншау, еріншек, бекер молы шошпау. Осындай бес дұшпан адамды азддорып, тазддорып, түбіне жетер надрн босметтер деп тапшышайды.

Абай Жунабайұмын бозарыпты түрлі адрн, жазушы, калпақтарларын үлгі, өлеге тұтқан. Санон бірі Мұхтар Дуэзов "Абай жаны" романынын өзі жазып, жолында тапшытты. Бұдан біз некі байқаймыз оның Абай тұрғысына деген астық мөбізі мен астық ағыласын. Абай аташығзын сөздеріне, өзіне, білімі мен одашгершілігіне деген мабонумынын. Сол себептен ешбір жазушы Абай тұрғысын тілге тие кетпей сөз бастамасы керек. Абайдың даналық сөздері мәңгі есте бауарына сенім. Бұл өлеге сөздері өліп келе жатқан жас ұрпаққа эдебиятты гана емес, өмірде де үлкен таусымнас азық бауары астық.

Барытандымай келе менің Абай поэзиясындағы жапса-адамдығы бундышығзытар көрінісі және адрн іліміне жасай-айым: "Аду, білім, кітапта Абайда адрн, ерінбе" дегім келеді. Жылы сөзінің санон Абай аташығзы деген өлең шынық-тарымен айытайын: "Абай жандан шашшырып, сандесіні, Абай санған сара жол өспесіні, Абай берген білімін мәңгі башап, Жүрегінің тарінде тарлесіні. Абай деген білімнің асаи шаша, Абай деген өмірдің асаи таңа. Абай жандан әр бір сөз жаттаманың. Абайығзын байында сөйлесіні!! Абайда үлгі тұту, өлеге ету, маутан ету, өлең жазған өлеңдері мен сөздерін аду. Біздің бозарыпты парызшығзы.

Парақтың артқы жағын толтырмаңыз / Обратную сторону листа не заполнять